

جایگاه تفریح و اوقات فراغت در جامعه ایران

دکتر رضا اسماعیلی* - حمدالله جاویدان**

چکیده

در این تحقیق فعالیتهای اوقات فراغت با توجه به دوره‌های زمانی یک سال، یک‌ماه و یک هفته بررسی شده است. هدف پژوهش حاضر نشان دادن جایگاه تفریح و اوقات فراغت در جامعه ایران است. بدین منظور فعالیتهای فراغتی در دو جنس زن و مرد، گروههای سنی مختلف، شاغلان و بیکاران، باسوادان و بی‌سوادان ... مورد مقایسه قرار گرفت. همچنین درصد مشارکت، تعداد دفعات مشارکت و میانگین ساعات استفاده از فعالیتهای فراغتی در متغیرهای مورد بررسی تعیین شده است.

در این پژوهش نحوه گذران اوقات فراغت در طول یک هفته با مواردی چون مطالعه آزاد کتاب، روزنامه و مجله، گوش دادن به رادیو، تماشای تلویزیون و استفاده از وسایل صوتی و تصویری، ویدئو، اینترنت، سی‌دی حامل فیلم و موسیقی مورد بررسی قرار گرفته است.

نحوه گذران اوقات فراغت در طول یک ماه با مواردی چون ۱- شرکت در مراسم مهمانی، جشن‌های عروسی و تولد... ۲- سینما رفتن ۳- رفتن به پارک، گردش در طبیعت و رفتن به باغ‌وحش ۴- بازی و سرگرمی از قبیل بازیهای کامپیوتری در منزل یا مراکز تفریحی، حل جدول ۵- شرکت در آداب و مراسم مذهبی مستحب از قبیل دعا و روضه، جشن‌ها و سوگواری‌های دینی، نمازهای مستحب و جمعه، مجالس وعظ و غیره بررسی شده است. نحوه گذران اوقات فراغت در طول یک سال با مواردی چون ۱- فعالیتهای ورزشی و آموزش‌های وابسته ۲- تماشای مسابقات ورزشی ۳- فعالیتهای هنری و آموزش‌های وابسته ۴- شرکت در برنامه‌های کنسرت موسیقی ۵- دیدار از موزه و نمایشگاه ۶- عضویت و فعالیت در گروههای اجتماعی ۷- مسافرت و شرکت در اردوها و گردشها مشخص شده است. واژه‌های کلیدی: اوقات فراغت، تفریح، فعالیت فراغتی، مطالعه آزاد، درصد مشارکت، تعداد دفعات مشارکت.

سراینده باش و فزاینده باش

شب و روز با رامش و خنده باش
چو شادی بکاهد، بکاهد روان
خرد گردد اندر میان ناتوان
فردوسی

مقدمه

عصر حاضر، عصر توسعه دانی محور است. توسعه‌ای که علم و تولیدات علمی محور اساسی آن به شمار می‌روند. در توسعه دانی محور، نیازهای فرهنگی انسان در اولویت اول نیازهای قرن بیست و یکم قرار گرفته است. با توجه به گسترش اطلاعات و ارتباطات، نیازهای فرهنگی از تنوع و تعدد زیادی برخوردار شده‌اند تا اوقات فراغت انسانهای عصر حاضر را پر نمایند. با توجه به اینکه هسته اولیه شکل‌گیری نیازهای فرهنگی در بحث اوقات فراغت نهفته است لازم است که با رویکرد علمی به مسأله تفریح و اوقات فراغت پرداخته شود. تحولات فرهنگی قرن اخیر، نیازها و خواسته‌های انسان عصر حاضر را دگرگون و آنان را مجبور به گزینش کرده است. در عصر ماشینی شدن و دنیای الکترونیک، شادمانی به مسأله بسیار مهمی برای اندیشمندان قرن حاضر مبدل شده است. اندیشمندان تلاش می‌کنند جامعه‌ای شاد داشته باشند و برای ایجاد شادمانی جامعه خویش از روشهای علمی بهره می‌گیرند تا جایگاه تفریح و اوقات فراغت جامعه خویش را مشخص کنند و بر آن اساس برنامه‌ریزی‌های دقیقی برای بهبود این وضعیت ارائه نمایند. در تحقیق حاضر تلاش شده است تا جایگاه تفریح و اوقات فراغت در جامعه ایران با توجه به دوره‌های زمانی یک سال، یک ماه و یک هفته مشخص شود تا مورد استفاده اندیشمندان و برنامه‌ریزان قرار گیرد.

* - دکترای جامعه‌شناسی ** - کارشناس ارشد جامعه‌شناسی

بیان مسأله

انسان محور توسعه در ابعاد اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی است. بنابراین توجه به نیازهای انسانی و پاسخگویی به آن عنصر مهم و جدایی‌ناپذیر توسعه پایدار، همه‌جانبه و متوازن است. اگر انسان را مدار و محور توسعه همه‌جانبه بدانیم، شناسایی انواع نیازها، به‌خصوص نیازهای فرهنگی از ضروری‌ترین و مهمترین مسائل در برنامه‌ریزی‌های توسعه ملی، منطقه‌ای و محلی است.

تالکوت پارسونز گونه‌شناسی نیازها را مورد توجه قرار داده است. به نظر وی نیازهای اقتصادی تعیین‌کننده فعالیت‌های اقتصادی اعضای جامعه هستند که حول محور پول شکل می‌گیرد. نیاز سیاسی نوعی نیاز است که موجب فعالیت‌هایی برای تحقق اهداف یک نظام اجتماعی می‌شود که حول محور قدرت شکل می‌گیرد. نیاز اجتماعی نوعی نیاز است که موجب فعالیت‌هایی به منظور تحقق اهدافی می‌شود که حول محور حق و تکلیف شکل می‌گیرد. نیاز فرهنگی نوعی نیاز است که افراد براساس دانش اطلاعات مبتنی بر ذهنیت فردی و اجتماعی و جمعی نیازهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی خود را تأمین می‌کنند. تبلور اصلی نیاز فرهنگی در بحث اوقات فراغت است.

هر جامعه‌ای برای حفظ ثبات و آرامش و تعادل نظام اجتماعی خود نیازمند شناخت تمایلات و کمبودهای جامعه است، تا از این طریق بتواند در جهت حل معضلات و یا کاهش نسبی محرومیت‌ها، برنامه‌ریزی و اقدام کند. شناخت نیازهای فرهنگی به‌خصوص در جوامع شهری دارای جایگاه ممتازی است. زیرا جوامع شهری در نیم قرن اخیر

تحولات فرهنگی-اجتماعی زیادی را پشت سر گذاشته است. امروز نیز سرعت تحولات فرهنگی اجتماعی بیشتر شده و بنابراین اجتماع، اقتصاد و سیاست دگرگون شده است. بنابراین مدیریت اجتماعی ناگزیر است با مطالعه علمی برنامه‌ریزی‌های خود را طراحی و اجرا نماید. با توجه به گسترش و تنوع فعالیتها و پیچیدگی تعاملات اجتماعی لازم است به مطالعات علمی در این زمینه توجه ویژه گردد. براساس نظریه انتخابگر بودن انسان، فعالیت‌های اوقات فراغت، فعالیت‌هایی هستند که فرد با توجه به علاقه خود و با آزادی عمل در مورد آنها تصمیم‌گیری می‌کند. فعالیت‌های اوقات فراغت حتی وقتی که فرد را از نظر جسمی آزار می‌دهند، نیز موجب شادمانی او می‌شوند مثل ورزش بوکس و دو ماراتون. براساس نظریه انگیزش اجتماعی تمام فعالیت‌های اوقات فراغت با وجود تنوع و تفاوت‌هایی که با هم دارند، به نحوی نیازهای اجتماعی را برآورده می‌سازند، مثل شرکت در مسابقات ورزشی که حمایت طرفداران را به دنبال دارد. بندورا بر این باور است که وقتی افراد به فعالیت‌های اوقات فراغت می‌پردازند، در حال انجام کاری هستند که می‌توانند آن را به خوبی انجام دهند یا دست کم تصور می‌کنند که توانایی انجام آن را دارند. بنابراین سعی می‌کنند هر چه بیشتر به این فعالیتها بپردازند که در نهایت بر میزان شادمانی افزوده می‌شود.

اوقات فراغت ساعاتی را در برمی‌گیرد که بدون اجبار، صرف اموری می‌شود که شخص به دور از انگیزه‌های اقتصادی یا وظایف کاری و به‌منظور ایجاد سرگرمی و فراهم آوردن امکانات رشد فکری و جسمی به انجام آنها تمایل دارد.

روش تحقیق

تحقیق انجام گرفته با توجه به آمارگیری از ویژگی‌های اجتماعی اقتصادی خانوار در سال ۱۳۸۱ مرکز آمار ایران وابسته به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور صورت گرفته است. مرکز آمار ایران در اجرای این طرح از حمایت صندوق ملل متحد (UNEP) برخوردار بوده است. این طرح ۵۹۴۴ خانوار در سراسر کشور را با ۲۶۶۰۷ نفر جمعیت به‌عنوان نمونه مورد بررسی قرار داده است.

جامعه آماری

در این طرح جامعه آماری شامل کلیه خانوارهای ایرانی در نقاط شهری و روستایی کشور بوده است.

روش نمونه‌گیری

در این طرح روش نمونه‌گیری خوشه‌ای یک مرحله‌ای بوده است که براساس آن کلیه واحدهای آماری خوشه، آمارگیری شده است. تعداد خوشه‌های نمونه طرح ۲۳۲ خوشه که تعداد ۱۳۹ خوشه در نقاط شهری و ۹۳ خوشه در نقاط روستایی قرار داشته است.

وسیله جمع‌آوری اطلاعات

وسیله جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق توزیع پرسشنامه بوده است که به وسیله پرسشنامه تخصصی در این زمینه اطلاعات مورد نظر گردآوری شده است.

واحد آماری

در این طرح واحد آماری خانوار و حجم نمونه شامل ۵۹۴۴ خانوار کشور بوده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با توجه به جدولهای چند بعدی و استفاده از درصد و میانگین و برنامه رایانه‌ای SPSS صورت گرفته است. نتایج حاصل از تحقیق قابل تعمیم به جامعه آماری کشور می‌باشد.

یافته‌های تحقیق

الف - نحوه گذران اوقات فراغت در طول یک هفته

با توجه به جدول ۱ گذران اوقات فراغت درصد مشارکت جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر کشور، به ترتیب اولویت؛ تماشای تلویزیون ۹۷ درصد، استفاده از وسایل صوتی و تصویری بجز رادیو و تلویزیون ۴۰/۵ درصد، مطالعه آزاد روزنامه و مجله ۲۸/۵ درصد، گوش دادن به رادیو ۲۷ درصد و مطالعه آزاد کتاب ۲۵ درصد بوده است. در مطالعه آزاد کتاب درصد مشارکت زنان بیشتر از مردان و میانگین ساعات مطالعه آزاد کتاب آنان نیز بیشتر بوده است. در مطالعه آزاد روزنامه و مجله درصد مشارکت مردان بیشتر از زنان و میانگین ساعات مطالعه آنان نیز بیشتر بوده است. در تماشای تلویزیون درصد مشارکت مردان و زنان یکسان بوده است، ولی میانگین ساعات تماشای تلویزیون زنان بیشتر از مردان بوده است. در گوش دادن به رادیو درصد مشارکت مردان بیشتر از زنان بوده است. در استفاده از وسایل صوتی و تصویری بجز رادیو و تلویزیون درصد استفاده مردان بیشتر از زنان بوده است.

با توجه به جدول ۲ مشاهده می‌شود که میانگین میزان مشارکت برای تماشای تلویزیون بین گروههای سنی ۱۰-۱۴ و ۱۹-۱۵ ساله ۹۵ درصد بوده است. بیشترین میزان مشارکت در استفاده از وسایل صوتی و تصویری بجز رادیو و تلویزیون در بین گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله با ۵۳/۵ درصد بوده است. بیشترین میزان مشارکت در مطالعه آزاد روزنامه و مجله در بین گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله با ۳۷/۵ درصد مشارکت بوده است. بیشترین میزان مشارکت در گوش دادن به رادیو در بین گروههای سنی ۵۴-۵۰، ۵۹-۵۵ و ۶۵ ساله و بیشتر با ۳۷ درصد مشارکت بوده است. بیشترین میزان مشارکت در مطالعه آزاد کتاب در بین گروههای

جدول ۱- گذران اوقات فراغت در طول یک هفته برحسب جنس

درصد مشارکت در فعالیتهاى فراغتی	مطالعه آزاد کتاب		مطالعه روزنامه و مجله		تماشای تلویزیون		درصد گوش دادن به رادیو	استفاده از وسایل صوتی و تصویری بجز رادیو و تلویزیون	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
	درصد	میانگین ساعات	درصد	میانگین ساعات	درصد	میانگین ساعات			
۹۶	۲۵	۱:۲۵	۲۸/۵	۱:۱۰	۹۷	۱۶:۲۴	۲۷	۴۰/۵	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
۹۷	۲۴	۱:۱۷	۳۲	۱:۱۷	۹۷	۱۵:۲۸	۲۸	۴۲	مردان
۹۵	۲۶	۱:۳۳	۲۵	۱	۹۷	۱۷:۱۹	۲۶	۳۹	زنان

سنی ۱۹ - ۱۵ و ۲۴ - ۲۰ ساله، با ۳۱ درصد مشارکت بوده است. بیشترین ساعات مطالعه کتاب در بین گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر با میزان ۲:۳۷ (دو ساعت و سی و هفت دقیقه) بوده است. بیشترین ساعات مطالعه روزنامه و مجله در بین گروه سنی ۵۹ - ۵۵ ساله با میزان ۱:۵۹ بوده است. کمترین میزان مطالعه کتاب در بین گروه سنی ۱۲ - ۱۰ ساله با میزان ۵۲ دقیقه در طول هفته بوده است. کمترین میزان مطالعه آزاد روزنامه و مجله در بین گروه سنی ۱۲ - ۱۰ ساله با میزان ۳۲ درصد بوده است. نتایج تحقیق نشان داده است که نویسندگان و ناشران کتاب، روزنامه و مجله مخاطبین خود را در نوجوانان پیدا نکرده‌اند. لازم است که سیاستگذاران و برنامه‌ریزان امور فرهنگی به این مسأله مهم توجه کنند و مسائل و مشکلات انتشار کتاب، روزنامه و مجله گروه سنی نوجوانان را حل کنند.

همچنین این تحقیق نشان داد که: درصد مشارکت افراد بیکار در فعالیتهای فراغتی بیشتر از افراد شاغل بوده است (۹۹ به ۹۶)، این میزان در بین شاغلان مرد بیشتر از شاغلان زن بوده است (۹۷ به ۹۵)، در میان باسوادان بیشتر از

بی‌سوادان (۹۸ به ۸۷) و در میان باسوادان زن و مرد یکسان بوده است. در میان افرادی که مطالعه آزاد کتاب داشته‌اند، درصد مشارکت افراد بیکار، بیشتر از افراد شاغل (۳۳ به ۲۳) و میانگین مطالعه آنان نیز بیشتر بوده است (۶ ساعت و ۲۴ دقیقه). این میزان در میان شاغلان مرد بیشتر از شاغلان زن و میانگین مطالعه آنان نیز بیشتر بوده است. در میان باسوادان زن میزان مطالعه آزاد کتاب نسبت به باسوادان مرد بیشتر، ولی میانگین ساعات مطالعه در بین آنان تقریباً یکسان بوده است.

در میان افرادی که مطالعه آزاد روزنامه و مجله داشته‌اند، درصد مشارکت افراد بیکار بیشتر از افراد شاغل و میانگین ساعات مطالعه آنان نیز بیشتر بوده است (۳ ساعت و ۴۹ دقیقه). این میزان در میان شاغلان مرد بیشتر از شاغلان زن و میانگین ساعات مطالعه آنان نیز بیشتر بوده است. همچنین در میان باسوادان مرد بیشتر از باسوادان زن و میانگین مطالعه آنان نیز بیشتر بوده است. در میان افرادی که تلویزیون تماشا می‌کردند، درصد مشارکت افراد بیکار بیشتر از افراد شاغل و میانگین ساعات

جدول ۲- گذران اوقات فراغت در طول یک هفته برحسب گروه‌های سنی

درصد مشارکت در فعالیتهای فراغتی	مطالعه آزاد کتاب		مطالعه از ادبیات و مجله		تماشای تلویزیون	درصد گوشیدن موسیقی و سایر صوتی و تصویری به جز رادیو و تلویزیون	روزهای ساله
	میانگین ساعات	درصد	میانگین ساعات	درصد			
۹۷/۵	۲۷	۵۳	۲۱	۳۳	۹۵	۱۵	۱۰-۱۴ ساله
۹۸	۳۱	۱:۱۴	۳۴	۱	۹۵	۲۰/۵	۱۵-۱۹
۹۷/۵	۳۱	۱:۳۹	۳۷/۵	۱:۱۷	۹۴	۲۳	۲۰-۲۴
۹۷/۵	۲۹	۱:۳۴	۳۶	۱:۱۷	۹۴	۲۵	۲۵-۲۹
۹۷	۲۴	۱:۳۱	۳۴	۱:۲۸	۹۲/۵	۲۶	۳۰-۳۴
۹۶/۵	۲۰	۱:۱۳	۳۰	۱:۲۰	۹۵	۳۰	۳۵-۳۹
۹۶/۵	۲۲/۵	۱:۵۱	۲۹	۱:۳۴	۹۴	۳۲/۵	۴۰-۴۴
۹۶	۱۹	۱:۳۴	۲۳	۱:۳۱	۹۳	۳۵	۴۵-۴۹
۹۴	۱۵/۵	۱:۴۰	۲۰	۱:۴۰	۹۱	۳۷	۵۰-۵۴
۹۵/۵	۱۴/۵	۱:۰۲	۱۸/۵	۱:۵۹	۹۱	۳۷	۵۵-۵۹
۹۳	۱۲	۲:۲۰	۱۴/۵	۱:۳۴	۸۹	۳۶	۶۰-۶۴
۸۵	۷	۲:۳۷	۵/۵	۱:۹	۷۹	۳۷	۶۵ و بیشتر

بیشتر بوده است. میزان تماشای تلویزیون در میان باسوادان زن و مرد تقریباً یکسان، ولی میانگین ساعات تماشای تلویزیون در میان باسوادان زن بیشتر بوده است. در میان افرادی که وسایل صوتی و تصویری بجز رادیو و تلویزیون استفاده می‌کردند درصد مشارکت افراد بیکار بیشتر از افراد شاغل و میانگین ساعات استفاده آنان نیز بیشتر بوده است (۸ ساعت و ۱۷ دقیقه). این میزان در میان شاغلان زن و مرد تقریباً یکسان، ولی میانگین ساعات استفاده شاغلان زن بیشتر از شاغلان مرد بوده است. این میزان در میان باسوادان بیشتر از بی‌سوادان و میانگین ساعات استفاده آنان نیز بیشتر بوده است. درصد مشارکت باسوادان زن و مرد تقریباً یکسان بوده است، ولی ساعات استفاده باسوادان زن بیشتر از باسوادان مرد بوده است. در میان افرادی که رادیو گوش می‌دادند، درصد مشارکت افراد شاغل بیشتر از افراد بیکار، شاغلان مرد بیشتر از شاغلان زن، افراد بی‌سواد بیشتر از افراد باسواد و باسوادان مرد بیشتر از باسوادان زن بوده است.

ب - گذران اوقات فراغت در طول یک ماه
با توجه به جدول ۳ مشاهده می‌شود که درصد مشارکت زنان و مردان در فعالیتهای فراغتی در طول ماه یکسان بوده است. درصد و تعداد دفعات مشارکت زنان و مردان در مهمانی، دیدار اقوام، آشنایان و دوستان نیز یکسان بوده است. درصد مشارکت مردان در رفتن به سینما بیشتر از زنان بوده است و در میان مردان و زنانی که به سینما می‌رفتند تعداد دفعات رفتن به سینما در بین مردان نیز بیشتر بوده است.

تماشای تلویزیون آنان نیز بیشتر بوده است (۲۰ ساعت و ۷ دقیقه). این میزان در بین شاغلان مرد و زن تقریباً یکسان بوده است ولی میانگین ساعات تماشای تلویزیون شاغلان زن بیشتر از شاغلان مرد بوده است، همچنین در میان باسوادان بیشتر از بی‌سوادان و میانگین مطالعه آنان نیز

جدول ۳- گذران اوقات فراغت در طول یک ماه برحسب گروههای جنس

شرکت در آداب و مراسم مذهبی	بازی و سرگرمی		پارک، گردش در طبیعت		رفتن به سینما		مهمانی - دیدار اقوام آشنایان		میزبان شدن در مهمانی		
	تعداد دفعات	درصد مشارکت	تعداد دفعات	درصد مشارکت	تعداد دفعات	درصد مشارکت	تعداد دفعات	درصد مشارکت			
۲/۸۶	۳۸	۶/۲	۱۰/۴	۲/۷۸	۱۳	۱/۵۳	۶	۴/۸۳	۸۰	۸۷	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
۳/۹	۳۴/۸	۶/۷	۱۳	۳/۱	۱۵/۴	۱/۵۹	۶/۸	۴/۸۴	۷۹/۵	۸۷	مردان
۳/۸	۴۰/۸	۵/۴	۷/۸	۲/۳۶	۱۱	۱/۴۵	۵/۵	۴/۸۲	۸۰	۸۷	زنان

درصد مشارکت مردان در رفتن به پارک و گردش در طبیعت و باغ وحش بیشتر از زنان و تعداد آن نیز بیشتر بوده است، همچنین تعداد دفعات بازی و سرگرمی مردان هم بیشتر از زنان بوده است. درصد مشارکت در آداب و مراسم مذهبی زنان بیشتر از مردان، ولی تعداد دفعات مشارکت مردانی که در مراسم مذهبی شرکت می‌کردند در مقایسه با زنان بیشتر بوده است.

با توجه به جدول ۴ مشاهده می‌شود که میزان مشارکت همه گروههای سنی در فعالیتهای فراغتی بالا بوده است و این میزان مشارکت در گروههای سنی میانی بیشتر از سایر گروهها بوده است. بیشترین میزان مشارکت در مهمانی، دیدار دوستان، اقوام و آشنایان مربوط به گروههای سنی ۲۴-۳۰ و ۲۹-۳۵ ساله بوده است. بیشترین میزان مشارکت در رفتن به سینما مربوط به گروههای سنی ۱۹-۱۵ و ۲۲-۲۰ ساله بوده است. بیشترین میزان مشارکت در رفتن به پارک،

گردش در طبیعت و رفتن به باغ وحش مربوط به گروههای سنی زیر ۳۰ سال بوده است و بیشترین میزان مشارکت در بازی و سرگرمی مربوط به گروه سنی ۱۴-۱۰ ساله بوده است. بیشترین میزان مشارکت در آداب و مراسم مذهبی مربوط به گروههای سنی ۴۵ ساله و بیشتر بوده است.

با توجه به نتایج تحقیق مشاهده شده است که گروههای سنی پایینتر رغبت بیشتری برای رفتن به پارک و گردش در طبیعت نسبت به گروههای سنی بالاتر از خود نشان داده‌اند. علاقه مشارکت در بازی و سرگرمی نیز به همین صورت بوده است. رغبت مشارکت گروههای سنی بالاتر در آداب و مراسم مذهبی بیشتر از گروههای سنی پایینتر از خود بوده است.

با توجه به جدول ۵ مشاهده می‌شود که مشارکت گروههای مورد بررسی در فعالیتهای فراغتی تقریباً بالا بوده است. درصد مشارکت افراد شاغل نسبت به افراد

جدول ۴- گذران اوقات فراغت در طول یک ماه برحسب گروههای سنی

میزان مشارکت در فعالیتهای فراغتی	مهمانی، دیدار اقوام، آشنایان و دوستان	رفتن به سینما	گردش در طبیعت و رفتن به پارک	درصد بازی و سرگرمی	شرکت در مراسم مذهبی
۱۰-۱۴	۷۹	۶/۸	۱۶	۲۱	۲۱
۱۵-۱۹	۷۸	۹	۱۶	۱۷	۲۶
۲۰-۲۴	۸۰	۱۰	۱۶	۱۲/۵	۳۳
۲۵-۲۹	۸۲	۷	۱۶	۹	۳۹
۳۰-۳۴	۸۵	۶	۱۴	۷	۴۲
۳۵-۳۹	۸۴/۵	۴	۱۳/۵	۵	۴۵/۵
۴۰-۴۴	۸۳	۴/۵	۱۲	۴/۵	۵۰
۴۵-۴۹	۸۲	۴	۸	۴/۵	۵۲
۵۰-۵۴	۸۰	۲/۵	۹	۲/۵	۵۴
۵۵-۵۹	۸۰	۲/۵	۸	۲/۷	۵۳
۶۰-۶۴	۸۰	۱	۵	۱/۵	۵۳
۶۵ و بیشتر	۷۱	۰/۹	۵	۰/۷	۵۱

جدول ۵- گذران اوقات فراغت در طول یک ماه
در میان افرادی که در فعالیتهای فراغتی مشارکت داشته‌اند برحسب جنس، شغل و سواد

میزان مشارکت در فعالیتهای فراغتی	مهمانی، دیدار اقوام، آشنایان و دوستان	رفتن به سینما	رفتن به پارک و گردش در طبیعت و رفتن به باغ و عیش	درصد بازی و سرگرمی	شرکت در آداب و مراسم مذهبی	
شاغل	۸۸/۵	۹۲	۶	۱۴	۸	۴۶/۵
بیکار	۸۸/۵	۹۳	۱۵	۲۳	۲۰	۳۸
شاغلان مرد	۸۸/۵	۹۱/۵	۶/۵	۱۵	۹	۴۵
شاغلان زن	۸۸	۹۲	۴/۵	۹	۶	۵۱
باسواد	۸۸	۹۲	۸/۵	۱۷	۱۴/۵	۴۰
بی‌سواد	۸۵	۹۰	۱	۷	۱	۵۷
باسوادان مرد	۸۸	۹۱/۵	۹	۲۰	۱۷	۴۶
باسوادان زن	۸۸	۹۳	۸	۱۵	۱۲	۶۲/۵

این میزان در افراد باسواد خیلی بیشتر از افراد بی‌سواد و در باسوادان مرد کمی بیشتر از باسوادان زن بوده است.

- درصد مشارکت در رفتن به پارک و گردش در طبیعت در میان افراد بیکار بیشتر از افراد شاغل و در شاغلان مرد بیشتر از شاغلان زن بوده است. این میزان در میان افراد باسواد بیشتر از افراد بی‌سواد و در باسوادان مرد بیشتر از باسوادان زن بوده است.

- درصد مشارکت در بازی و سرگرمی افراد بیکار بیشتر از افراد شاغل و در شاغلان مرد بیشتر از شاغلان زن بوده است. این میزان در میان افراد باسواد خیلی بیشتر از افراد بی‌سواد و در باسوادان مرد بیشتر از باسوادان زن بوده است.

بیکار، شاغلان مرد نسبت به شاغلان زن، باسوادان مرد نسبت به باسوادان زن یکسان بوده است، ولی افراد باسواد نسبت به افراد بی‌سواد مشارکت بیشتری در فعالیتهای فراغتی داشته‌اند.

- درصد مشارکت و رفتن به مهمانی و دیدار اقوام و دوستان در افراد بیکار کمی بیشتر از افراد شاغل و در شاغلان زن کمی بیشتر از شاغلان مرد بوده است. این میزان در افراد باسواد بیشتر از افراد بی‌سواد و در باسوادان زن بیشتر از باسوادان مرد بوده است.

- درصد مشارکت در رفتن به سینما در میان بیکاران بیشتر از شاغلان و در شاغلان مرد بیشتر از شاغلان زن بوده است.

جدول ۶- گذران اوقات فراغت در طول یک سال برحسب جنس

میزان مشارکت در فعالیتهای فراغتی	درصد مشارکت فعالیتهای ورزشی	تماشای مسابقات ورزشی		درصد مشارکت در فعالیتهای هنری	تماشای تئاتر و نمایش	مشارکت در جلسات کنسرت و موسیقی		دیدار از موزه و نمایشگاه	عضویت و فعالیت در گروه اجتماعی		مسافرت و شرکت در اردوها و تورها	
		تعداد دفعات	درصد			تعداد دفعات	درصد		تعداد دفعات	درصد		
۶۳/۵	۲۱	۴/۳۷	۶/۸	۱۱	۵/۵	۲/۲۷	۳	۱/۹	۹/۸	۱۳	۴۵	۲/۶
۶۶/۵	۳۰	۴/۵۴	۱۲	۴	۵/۶	۲/۳۶	۲	۳/۲	۱۰	۱۶	۴۵	۲/۷
۶۱	۱۲	۳/۱۵	۱/۷	۱۸	۵/۴	۲/۱۸	۳	۱/۷	۹/۶	۱۰	۴۵	۲/۴

با توجه به جدول ۷ مشاهده می شود که بیشترین میزان مشارکت در فعالیت فراغتی در طول یک سال در گروه سنی ۱۹- ۱۵ ساله به میزان ۷۰ درصد بوده است. بیشترین میزان مشارکت در فعالیتهای ورزشی مربوط به گروههای سنی ۱۲- ۱۰ و ۱۹- ۱۵ ساله (با ۳۳ درصد مشارکت) و کمترین میزان مربوط به گروه سنی ۶۴- ۶۰ (با ۸ درصد) و ۶۵- به بالا (با ۴ درصد) بوده است. با توجه به نتایج تحقیق مشخص شده است که افراد جوان بیشتر از افراد پیر به فعالیت ورزشی علاقه نشان داده اند.

بیشترین میزان مشارکت در تماشای مسابقات ورزشی مربوط به گروه سنی ۱۹- ۱۵ ساله (با ۱۲/۵ درصد) و کمترین میزان مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله به بالا (با ۰/۲ درصد) بوده است. بیشترین میزان مشارکت در فعالیتهای هنری مربوط به گروههای سنی ۲۴- ۲۰ ساله (با ۱۷ درصد) و کمترین میزان مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله به بالا (با ۲ درصد) بوده است. بیشترین میزان تماشای تئاتر و نمایش مربوط به گروههای سنی ۱۴- ۱۰ و ۱۹- ۱۵ ساله و کمترین میزان مربوط به گروههای ۶۴- ۶۰ و ۶۵ ساله و بیشتر بوده است. بیشترین میزان مشارکت در جلسات کنسرت و موسیقی مربوط به گروه سنی ۲۴- ۲۰ ساله (با ۳/۵ درصد) و کمترین مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله به بالا (با ۱/۳ درصد) بوده است. بیشترین میزان مشارکت در دیدار از موزه و نمایشگاه مربوط به گروه سنی ۱۹- ۱۵ ساله (با ۱۳ درصد) و کمترین مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله به بالا (با ۱/۵ درصد) بوده است. بیشترین میزان مشارکت در عضویت و فعالیت در گروههای اجتماعی مربوط به گروه سنی ۱۹- ۱۵ ساله (با ۱۳ درصد) و کمترین مربوط به گروه

ج- گذران اوقات فراغت در طول یک سال
با توجه به جدول ۶ مشاهده می شود که مشارکت در فعالیتهای فراغتی در طول یک سال به ترتیب بیشترین درصد مشارکت، عبارتاند از: ۱- مسافرت و شرکت در اردوها و گردشها با ۴۵ درصد ۲- فعالیتهای ورزشی با ۲۱ درصد ۳- عضویت و فعالیت در گروههای اجتماعی با ۱۳ درصد ۴- فعالیتهای هنری با ۱۱ درصد ۵- دیدار از موزه و نمایشگاهها با ۸/۹ درصد ۶- تماشای مسابقات ورزشی با ۸/۶ درصد ۷- تماشای تئاتر و نمایش با ۵/۵ درصد ۸- شرکت در جلسات کنسرت و موسیقی با ۳ درصد. درصد مشارکت مردان در فعالیتهای فراغتی بیشتر از زنان بوده است. درصد مشارکت مردان در فعالیتهای ورزشی و تماشای مسابقات ورزشی بیشتر از زنان بوده است، همچنین تعداد دفعات تماشای مسابقات ورزشی مردان بیشتر از زنان بوده است. درصد مشارکت زنان در فعالیتهای هنری بیشتر از مردان بوده است. شرکت در جلسات کنسرت و موسیقی تقریباً برای زنان و مردان یکسان بوده است، ولی تعداد دفعات مشارکت مردان بیشتر از زنان بوده است. درصد مشارکت در تماشای تئاتر و نمایش در میان زنان، مردان تقریباً یکسان، ولی تعداد دفعات تماشای تئاتر و نمایش در مردان بیشتر است. درصد مشارکت دیدار از موزه و نمایشگاه در مردان کمی بیشتر از زنان بوده است. عضویت و فعالیت در گروههای اجتماعی در مردان بیشتر از زنان است. درصد مشارکت در مسافرت، اردوها و تورها در میان زنان و مردان یکسان، ولی تعداد دفعات مسافرت و شرکت در تورها و اردوها در میان مردان بیشتر از زنان است.

سنی ۶۵ ساله به بالا (با ۱/۵ درصد) بوده است. بیشترین میزان مشارکت در مسافرت و شرکت در اردوها و گردشها مربوط به گروههای سنی ۲۵ تا ۲۹ ساله (با ۵۱ درصد) و کمترین میزان مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله به بالا (با ۳۸ درصد) بوده است.

با توجه به جدول ۷ گذران اوقات فراغت در طول یک سال در گروههای مختلف سنی به شرح زیر بوده است:
گروه سنی ۱۴ - ۱۰ ساله: میزان مشارکت این گروه سنی در فعالیتهای فراغتی ۶۶ درصد بوده است. این گروه سنی بالاترین رتبه را در فعالیتهای ورزشی و نیز تماشای مسابقات ورزشی داشته است.
به طور کلی تعداد دفعات مراجعه برای شرکت در

فعالیتهای فراغتی در این گروه سنی برابر با ۱/۳۳ بار در طول سال بوده است، یعنی به ازای: ۱۰۰۰ نفر از این گروه سنی ۱۳۳۸ مراجعه برای فعالیتهای فراغتی در طول سال صورت گرفته است که در رتبه دوم قرار میگیرد.

گروه سنی ۱۹ - ۱۵ ساله: میزان مشارکت این گروه سنی در فعالیتهای فراغتی ۷۰ درصد (بالاترین میزان مشارکت) بوده است. میزان مشارکت این گروه سنی در فعالیتهای اجتماعی با ۱۹ درصد و دیدار از موزه و نمایشگاه با ۱۳ درصد، تماشای مسابقات ورزشی با ۱۲/۵ درصد، تماشای تئاتر و نمایش با ۸ درصد در رتبه اول قرار دارد و شرکت در تماشای مسابقات ورزشی با ۱۲/۵ درصد و جلسات کنسرت و موسیقی با ۴ درصد در رتبه دوم قرار دارد.

جدول ۷- گذران اوقات فراغت در طول یک سال برحسب گروه سنی

سال	میزان مشارکت در فعالیتهای فراغتی		تعداد دفعات در فعالیتهای ورزشی		تماشای مسابقات		درصد مشارکت در مسابقات ورزشی		درصد مشارکت در تماشای مسابقات ورزشی		درصد مشارکت در دیدار از موزه و نمایشگاه		درصد مشارکت در تماشای تئاتر و نمایش		درصد مشارکت در جلسات کنسرت و موسیقی		درصد مشارکت در دیدار از موزه و نمایشگاه		درصد مشارکت در تماشای مسابقات		درصد مشارکت در دیدار از موزه و نمایشگاه		
	تعداد دفعات	درصد	تعداد دفعات	درصد	تعداد دفعات	درصد	تعداد دفعات	درصد	تعداد دفعات	درصد	تعداد دفعات	درصد	تعداد دفعات	درصد	تعداد دفعات	درصد	تعداد دفعات	درصد	تعداد دفعات	درصد	تعداد دفعات	درصد	
۱۰-۱۴	۶۰	۳۴	۱۰	۳/۳۲	۱۱	۷/۶	۱/۹۹	۲/۳	۲/۷۷	۱۲	۱/۵۵	۱۵	۴۲/۵	۲/۰۵	۱/۳۳۸								
۱۵-۱۹	۷۰	۳۳	۱۲/۵	۲/۰۶	۱۵	۸	۲/۵۰	۲	۱/۸	۱۳	۱/۹	۱۹	۴۳	۲/۳	۱/۴۹۹								
۲۰-۲۴	۶۸	۲۶	۱۰/۵	۵/۳۲	۱۷	۶	۲/۵۰	۲/۵	۱/۹	۱۱	۲/۱	۱۲	۴۴	۳/۸	۱/۲۹۴								
۲۵-۲۹	۶۶	۲۰	۶/۵	۲/۳	۱۵	۵	۲/۲۷	۲	۲/۲۲	۱۰/۵	۲	۱۲	۴۶	۳	۱/۱۸۹								
۳۰-۳۴	۶۴	۱۶	۵	۶/۹	۱۴	۵	۲/۲۰	۲	۱/۹	۹	۲/۲	۱۲	۴۷	۲۱/۵	۱/۱۱۶								
۳۵-۳۹	۶۴	۱۳	۲	۵/۳۷	۱۲	۲/۶	۱/۸۰	۳	۱/۷	۹	۱/۸	۱۴	۴۹	۲/۳۷	۱/۰۹۰								
۴۰-۴۴	۶۳/۵	۱۴	۲	۲/۶۳	۷/۵	۲/۵	۱/۸۹	۳	۱/۵۷	۱۰/۵	۱/۹	۱۵	۴۹	۲/۶۴	۱/۰۷۹								
۴۵-۴۹	۶۳	۱۲	۳	۵/۲۸	۶/۵	۵	۲/۲۸	۲/۵	۱/۷۵	۸	۲/۹	۱۳	۵۱	۲/۹۵	۱/۰۱۲								
۵۰-۵۴	۵۸	۱۰/۵	۱/۵	۵/۸۵	۲/۵	۲	۲/۱۲	۲/۸	۱/۷	۸	۱/۹۶	۷	۴۷	۲/۸۲	۰/۸۵۵								
۵۵-۵۹	۵۶/۵	۱۰	۰/۹	۷/۵۷	۲/۷	۲/۶	۳/۵۰	۲/۸	۱/۲۷	۵	۲/۶	۹	۴۷	۲/۷۱	۰/۸۰۲								
۶۰-۶۴	۵۳/۵	۸	۰/۸	۴	۲/۹	۱/۹	۲/۲۰	۱/۳	۲/۲۳	۳/۳	۲/۴۵	۹	۴۵	۲/۷۸	۰/۷۱۹								
۶۵ ساله و بیشتر	۴۳/۵	۴	۰/۲	۲	۱/۶	۲	۲/۲۰	۷/۶	۳	۱/۵	۲/۴۶	۵	۳۸	۲/۵۳	۰/۵۳۶								

گروه سنی ۴۹ - ۴۵ ساله: میزان مشارکت این گروه سنی در فعالیتهای فراغتی ۶۳ درصد بوده است. میزان مشارکت این گروه سنی در مسافرت با ۵۱ درصد بالاترین رتبه را دارد و از نظر شرکت در فعالیتهای اجتماعی هم با ۱۲ درصد قابل توجه است.

در گروههای سنی ۵۰ سال به بالا فعالیتهای اوقات فراغت با افزایش سن رو به کاهش می‌گذارد. میزان این کاهش با مراجعه به جدول ۷ به‌خوبی مشهود است.

نتایج این تحقیق همچنان نشان می‌دهد که میزان مشارکت افراد بیکار در فعالیتهای فراغتی در طول سال بیشتر از افراد شاغل و در میان شاغلان مرد بیشتر از شاغلان زن بوده است. این میزان در میان افراد باسواد بیشتر از افراد بی‌سواد (به نسبت ۶۸/۷ به ۴۲/۵) و در باسوادان مرد بیشتر از باسوادان زن بوده است.

میزان مشارکت در فعالیتهای ورزشی در افراد شاغل کمتر از افراد بیکار و در افراد باسواد بیشتر از افراد بی‌سواد بوده است. درصد تماشای مسابقات ورزشی در میان افراد بیکار به مراتب بیشتر از افراد شاغل و در میان افراد باسواد خیلی بیشتر از افراد بی‌سواد بوده است. درصد مشارکت در فعالیتهای هنری در میان افراد بیکار بیشتر از افراد شاغل و در شاغلان زن خیلی بیشتر از شاغلان مرد بوده است. درصد شرکت در جلسات کنسرت و موسیقی در افراد باسواد خیلی بیشتر از افراد بی‌سواد و در میان باسوادان زن بیشتر از باسوادان مرد بوده است. درصد دیدار از موزه و نمایشگاه در میان افراد باسواد خیلی بیشتر از افراد بی‌سواد و در میان باسوادان خیلی بیشتر از افراد بی‌سواد بوده است. درصد مشارکت در مسافرت و شرکت در اردوها و گردشهای دسته‌جمعی در میان شاغلان بیشتر از افراد بیکار و در میان افراد بی‌سواد بیشتر از افراد باسواد بوده است.

به‌طور کلی تعداد دفعات مراجعه برای شرکت در فعالیتهای فراغتی در این گروه سنی برابر با ۱/۴۷۹ بار در طول سال بوده است یعنی: به ازای ۱۰۰۰ نفر از این گروه سنی ۱۴۷۹ مراجعه برای فعالیتهای فراغتی در طول سال صورت گرفته است و از این جهت در میان تمام گروهها رتبه اول را دارد.

گروه سنی ۲۴ - ۲۰ ساله: میزان مشارکت این گروه سنی در فعالیتهای فراغتی با ۶۸ درصد در رتبه دوم بوده است. میزان مشارکت این گروه در فعالیت هنری با ۱۷ درصد و شرکت در جلسات کنسرت و موسیقی با ۴/۵ درصد در رتبه اول قرار دارد. به‌طور کلی تعداد دفعات مراجعه برای فعالیتهای فراغتی در این گروه سنی برابر با ۱/۲۹۴ بار در طول سال بوده است. یعنی: به ازای ۱۰۰۰ نفر از این گروه سنی ۱۲۹۴ مراجعه برای فعالیتهای فراغتی در طول سال صورت گرفته است، که از این جهت در رتبه سوم قرار دارد.

گروه سنی ۲۹ - ۲۵ ساله: میزان مشارکت این گروه سنی در فعالیتهای فراغتی ۶۶ درصد بوده است. این گروه سنی نیز در فعالیت هنری با ۱۵ درصد و شرکت در جلسات کنسرت و موسیقی با ۴ درصد در رتبه دوم قرار دارد.

به‌طور کلی تعداد دفعات مراجعه برای شرکت در فعالیتهای فراغتی در این گروه سنی برابر با ۱/۱۸۹ بار در طول سال بوده است. یعنی: به ازای ۱۰۰۰ نفر از این گروه سنی ۱/۸۹ مراجعه برای فعالیتهای فراغتی در طول سال صورت گرفته است.

گروه سنی ۳۴ - ۳۰ ساله و ۳۵-۳۹ ساله: میزان مشارکت این گروه سنی در فعالیتهای فراغتی ۶۴ درصد بوده است. این گروه سنی نسبت به گردهمایی سنی قبل و بعد از خود در فعالیتهای فراغتی از رتبه پایین‌تری برخوردار است که احتمالاً ناشی از درگیری بیشتر با مسائل شغلی می‌شود.

گروه سنی ۴۴ - ۴۰ ساله: میزان مشارکت این گروه سنی در فعالیتهای فراغتی ۶۳/۵ درصد بوده است. میزان مشارکت این گروه سنی در مسافرت با ۴۹ درصد و شرکت در فعالیتهای اجتماعی با ۱۵ درصد در رتبه دوم قرار دارد که نشان‌دهنده فعالیت اجتماعی بیشتر این گروه سنی است.

جدول ۸- اولویت‌های فراغتی در گروه‌های سنی مختلف در طول یک سال

اولویت	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	درصد	گروه سنی
اولویت	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۴۵	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
درصد	۴۵	۲۱	۱۳	۱۱	۹/۸	۶/۸	۵/۵	۲	۲	
اولویت	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۴۵	مردان
درصد	۴۵	۳۰	۱۶	۴	۱۰	۱۲	۵	۲	۲	
اولویت	۱	۳	۴	۲	۵	۸	۶	۷	۴۵	زنان
درصد	۴۵	۱۲	۱۰	۱۸	۹/۶	۱/۷	۵/۵	۲	۲	
اولویت	۱	۲	۳	۵	۴	۷	۶	۸	۴۳	کل
درصد	۴۳	۲۴	۱۵	۱۱	۱۲	۹	۷/۵	۲	۲	
اولویت	۲	۱	۳	۶	۵	۴	۷	۸	۴۳	مردان
درصد	۴۳	۴۹	۱۷	۷/۳	۱۲	۱۵	۷/۲	۲	۲	
اولویت	۱	۲	۴	۳	۵	۷	۶	۸	۴۳	زنان
درصد	۴۱/۷	۱۷/۵	۱۳	۱۵	۱۲	۳/۵	۸	۲	۲	
اولویت	۱	۲	۴	۳	۵	۷	۶	۸	۴۳/۵	کل
درصد	۴۳/۵	۳۰	۱۵/۹	۱۶	۱۲/۵	۲۱	۷	۴/۴	۲	
اولویت	۲	۱	۴	۷	۵	۸	۶	۸	۴۳	مردان
درصد	۴۳	۴۴/۵	۱۸	۵	۱۲	۲/۹	۶/۸	۴/۵	۲	
اولویت	۱	۳	۴	۲	۵	۷	۶	۷	۴۴	زنان
درصد	۴۴	۱۵/۷	۱۰	۲۶/۷	۱۲/۹	۳/۸	۶/۸	۴/۲	۲	
اولویت	۱	۲	۳	۴	۵	۷	۶	۸	۴۸	کل
درصد	۴۸	۱۴/۲	۱۱/۷	۹	۸/۹	۳/۸	۴/۵	۲	۲	
اولویت	۱	۲	۳	۸	۴	۵	۶	۸	۴۸	مردان
درصد	۴۸	۱۸/۳	۱۵	۲/۷	۹/۶	۷	۴/۶	۳	۲	
اولویت	۱	۳	۴	۲	۵	۸	۶	۷	۴۷/۸	زنان
درصد	۴۷/۸	۱۰/۱	۸/۳۱	۱۵/۶	۸/۱	۵/۶۱	۴/۳۸	۲/۹	۲	
اولویت	۱	۳	۵	۲	۶	۸	۴	۷	۴۰	کل
درصد	۴۰	۴	۵	۱/۷	۱/۴	۰/۲	۲	۰/۶	۲	
اولویت	۱	۳	۲	۷	۵	۸	۴	۶	۴۰	مردان
درصد	۴۰	۶/۲۵	۸/۱	۰/۴۵	۱/۹	۰/۳۴	۲/۵	۰/۸۹	۲	
اولویت	۱	۳	۴	۲	۶	۸	۵	۷	۳۵/۸	زنان
درصد	۳۵/۸	۱/۹۷	۱/۸۴	۲/۹	۰/۹۲	۰/۰۰۰	۱/۴۵	۰/۲۶	۲	

با توجه به جدول ۸ ترکیب فعالیتهای فراغتی در جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر به شرح زیر بوده است: مسافرت و شرکت در اردوها با ۴۵ درصد در اولویت اول قرار داشت، این میزان در میان زنان و مردان یکسان بوده است. فعالیت ورزشی با ۲۱ درصد در اولویت دوم و این میزان در میان مردان بیشتر از زنان بوده است. فعالیتهای اجتماعی در اولویت سوم و این میزان در میان مردان بیشتر از زنان بوده است. فعالیتهای هنری در اولویت چهارم و در میان زنان بسیار بیشتر از مردان بوده است. دیدار از موزه و نمایشگاه در اولویت پنجم و این میزان در میان زنان و مردان تقریباً یکسان بوده است. تماشای مسابقات ورزشی اولویت ششم و این میزان در میان مردان خیلی بیشتر از زنان بوده است. تماشای تئاتر و نمایش در اولویت هفتم و این میزان در میان زنان و مردان تقریباً یکسان بوده است. شرکت در جلسات کنسرت و موسیقی در اولویت هشتم و در میان مردان و زنان یکسان بوده است.

بیشترین میزان مشارکت فعالیتهای ورزشی، فعالیتهای هنری، عضویت و فعالیت در گروههای اجتماعی، دیدار از موزه و نمایشگاه، تماشای مسابقات ورزشی و تماشای تئاتر و نمایش در میان جوانان و کمترین در میان کهنسالان بوده است. مسافرت و دیدار از اقوام و آشنایان برای همه گروههای سنی بجز جوانان و نوجوانان مرد در اولویت اول قرار داشته است و برای نوجوانان و جوانان بعد از فعالیتهای ورزشی در اولویت دوم قرار داشته است.

فعالیت ورزشی برای نوجوانان و جوانان مرد در اولویت اول و برای زنان میانسال و کهنسالان به طور کلی در اولویت سوم و برای سایر گروهها در اولویت دوم قرار داشته است. فعالیتهای اجتماعی برای کهنسالان در اولویت دوم قرار داشته است.

فعالیتهای هنری برای زنان بالای ۱۰ سال، جوانان و

میانسالان و بزرگسالان در اولویت دوم و برای نوجوانان زن و جوانان به طور کلی در اولویت سوم قرار داشته است و سایر فعالیتهای در اولویتهای بعدی قرار داشته است.

در بررسی رتبه‌بندی ورزشها مشخص شده که فوتبال با ۳۸/۱۹ درصد در رتبه نخست فعالیتهای ورزشی قرار گرفته است. ورزشهای همگانی با ۲۴ درصد در رتبه دوم، بدنسازی با ۹/۲ درصد در رتبه سوم و والیبال با ۶/۷ درصد در رتبه چهارم، ورزشهای رزمی با ۲/۸ درصد در رتبه پنجم و شنا با ۳/۴۵ درصد در رتبه ششم فعالیتهای ورزشی قرار گرفته‌اند و سایر ورزشها به ترتیب: کوهنوردی، بسکتبال، کشتی، دومیدانی، تنیس روی میز، هندبال، تنیس، شطرنج، بدمیتون و وزنه‌برداری قرار می‌گیرند که بین ۲ تا ۰/۵ درصد فعالیتهای ورزش را در برمی‌گیرند.

در رتبه‌بندی فعالیتهای هنری در گروههای سنی مختلف در طول یک سال صنایع دستی با ۵۱ درصد در رتبه نخست فعالیتهای هنری و هنرهای تجسمی با ۲۱ درصد در رتبه دوم سایر هنرها با ۱۹/۵ درصد در رتبه سوم و هنرهای نمایشی و ادبیات با نیم درصد در رتبه چهارم و پنجم قرار گرفته‌اند.

در رتبه‌بندی هنرهای تجسمی در گروههای سنی مختلف: نقاشی با ۶۷ درصد در رتبه نخست، خوشنویسی با ۲۱ درصد در رتبه دوم، طراحی با ۷ درصد در رتبه سوم و عکاسی در رتبه چهارم، گرافیک در رتبه پنجم، مجسمه‌سازی در رتبه ششم و معماری در رتبه هفتم قرار گرفته‌اند.

در رتبه‌بندی موسیقی؛ نوازندگی با ۹۴ درصد در رتبه نخست و فعالیتهای هنری در زمینه موسیقی و آهنگسازی با ۶ درصد در رتبه دوم قرار گرفته‌اند.

در رتبه‌بندی فعالیت هنری در زمینه ادبیات؛ شعر با ۶۹ درصد در رتبه نخست و فعالیتهای هنری در زمینه ادبیات و داستان‌نویسی با ۳۱ درصد در رتبه دوم قرار گرفته است. در رتبه‌بندی هنرهای نمایشی؛ تئاتر با ۸۶ درصد در رتبه نخست، سینما با ۷/۱ درصد در رتبه دوم و سایر هنرها با ۶/۹ درصد در رتبه سوم قرار دارند.

نتیجه گیری

کمترین میزان مطالعه آزاد کتاب و مطالعه آزاد روزنامه و مجله در بین گروه سنی ۱۴ - ۱۰ ساله با میزان به ترتیب ۵۳ دقیقه و ۲۲ دقیقه در طول هفته بوده است. نتایج تحقیق نشان داده است که نویسندگان و ناشران کتاب، روزنامه و مجله، مخاطبان خود را در نوجوانان پیدا نکرده اند. لازم است که سیاستگذاران و برنامه ریزان امور فرهنگی به این مسأله مهم توجه کنند و مسائل و مشکلات انتشار کتاب، روزنامه و مجله گروه سنی نوجوانان را حل کنند. میزان مشارکت همه گروههای سنی در فعالیتهای فراغتی بالا بوده و این میزان مشارکت در گروههای سنی میانی بیشتر از سایر گروهها بوده است. نتایج همچنین نشان داده است که گروههای سنی پایینتر رغبت بیشتری به پارک و گردش در طبیعت و مشارکت در بازی و سرگرمی نسبت به گروههای سنی بالاتر از خود نشان داده اند. رغبت مشارکت گروههای سنی بالاتر در آداب و مراسم مذهبی بیشتر از گروههای سنی پایینتر از خود بوده است.

نتایج تحقیق نشان داده است بیشترین میزان مشارکت در مسافرت و شرکت در اردوها و گردشها در میان میانسالان و کمترین در میان نوجوانان و جوانان بوده است. بیشترین میزان مشارکت فعالیتهای ورزشی، فعالیتهای هنری، عضویت و فعالیت در گروههای اجتماعی، دیدار از موزه و نمایشگاه، تماشای مسابقات ورزشی و تماشای تئاتر و نمایش در میان جوانان و کمترین میزان در میان کهنسالان بوده است.

در طول یک هفته، درصد مشارکت زنان در مطالعه آزاد کتاب بیشتر از مردان، در مطالعه آزاد روزنامه و مجله مردان بیشتر از زنان، در تماشای تلویزیون مردان و زنان یکسان، در گوش دادن به رادیو مردان بیشتر از زنان، در استفاده از وسایل صوتی و تصویری بجز رادیو و تلویزیون مردان بیشتر از زنان بوده است.

بیشترین میزان مشارکت در تماشای تلویزیون در بین گروههای سنی ۱۴ - ۱۰ و ۱۹ - ۱۵ ساله، در استفاده از وسایل صوتی و تصویری بجز رادیو و تلویزیون در بین گروه سنی ۲۴ - ۲۰ ساله، در مطالعه آزاد روزنامه و مجله در بین گروه سنی ۲۴ - ۲۰ ساله، در گوش دادن به رادیو در بین گروههای سنی بالای ۵۰ سال، در مطالعه آزاد کتاب در بین گروههای سنی ۱۹ - ۱۵ و ۲۴ - ۲۰ ساله بوده است.

بیشترین ساعات مطالعه در بین گروه سنی بالای ۶۵ سال با میزان ۲:۳۷ (دو ساعت و سی هفت دقیقه) و بیشترین ساعات مطالعه روزنامه و مجله در بین گروه سنی ۵۹ - ۵۵ ساله با میزان ۱:۵۹ بوده است.

درصد مشارکت زنان و مردان در فعالیتهای فراغتی در

طول ماه یکسان بوده است. درصد مشارکت زنان و مردان در مهمانی، دیدار اقوام، آشنایان و دوستان یکسان، در رفتن به سینما مردان بیشتر از زنان، در رفتن به پارک و گردش در طبیعت و باغ و وحش مردان بیشتر از زنان، در بازی و سرگرمی مردان بیشتر از زنان، در مراسم مذهبی زنان بیشتر از مردان بوده است. به طور کلی درصد مشارکت مردان در فعالیتهای فراغتی بیشتر از زنان بوده است.

درصد مشارکت مردان در فعالیتهای ورزشی و تماشای مسابقات ورزشی، دیدار از موزه و نمایشگاه، عضویت و فعالیت در گروههای اجتماعی و مسافرت و شرکت در اردوها و گردشها بیشتر از زنان، در فعالیتهای هنری زنان بیشتر از مردان، در جلسات کنسرت و موسیقی و تماشای تئاتر و نمایش تقریباً برای زنان و مردان یکسان بوده است.

ایرانیان بالای ۱۰ سال در میان فعالیتهای فراغتی در طول هفته بیشتر تلویزیون تماشا می کنند. مشاهده تلویزیون در طول هفته ۱۶:۲۴ (شانزده ساعت و بیست و چهار دقیقه) و در طول شبانه روز ۲:۲۱ بوده است.

میانگین مطالعه آزاد کتاب در طول هفته ۱:۲۵ و در طول شبانه روز ۱۰ دقیقه بوده است. میانگین مطالعه آزاد روزنامه، مجله و نشریات ۱:۱۰ در طول هفته و در طول شبانه روز ۱۰ دقیقه بوده است. میانگین مطالعه آزاد کتاب در نوجوانان ۵۳ دقیقه در طول هفته و ۷ دقیقه و ۳۲ ثانیه در طول شبانه روز بوده است. میانگین مطالعه آزاد روزنامه، مجله و نشریات در نوجوانان ۲۳ دقیقه در طول هفته و ۴ دقیقه و ۴۳ ثانیه در طول روز بوده است.

افراد بالای ۱۰ سال در طول یک ماه (۸۰ درصد) بیشتر به مهمانی رفتن، دیدار اقوام و آشنایان و دوستان می پردازند و تنها ۶ درصد آنان به سینما می روند.

افراد بالای ۱۰ سال فعالیتهای فراغتی خود را در طول سال به ترتیب اولویت به صورت زیر می گذرانند:

- ۱- مسافرت و شرکت در اردوها و گردشها ۴۵ درصد
- ۲- فعالیتهای ورزشی ۲۱ درصد ۳- عضویت و فعالیت در گروههای اجتماعی ۱۳ درصد ۴- فعالیتهای هنری ۱۱ درصد
- ۵- دیدار از موزه و نمایشگاه ۹/۸ درصد ۶- تماشای مسابقات ورزشی ۸/۶ درصد ۷- تماشای تئاتر و نمایش ۵/۵ درصد
- ۸- شرکت در جلسات کنسرت و موسیقی ۳ درصد.

از علاقه مندان به فعالیتهای ورزشی جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر در طول یک سال ۲۸/۱۹ درصد به فوتبال، ۲۴ درصد به ورزشهای همگانی، ۹/۲ درصد به بدنسازی، ۶/۷۳ درصد به والیبال، ۴/۸۸ درصد به ورزشهای رزمی، ۴/۴۵ درصد به شنا، ۲/۶ درصد به کوهنوردی، ۲/۳۴ درصد به بسکتبال، ۱/۸۹ درصد به کشتی، ۱/۱۳ درصد به دومیدانی و ۱ درصد به پینگ پنگ و بقیه به دیگر فعالیتهای ورزشی می پردازند.

پیشنهادها

۱- با توجه به اینکه مشارکت در مسافرت و شرکت در اردوها و گردشها، در فعالیتهای فراغتی بیشترین میزان مشارکت را به خود اختصاص داده است، لازم است سازمان میراث فرهنگی و گردشگری نقش فعالتری در این خصوص ایفا نماید. بدین منظور نکات زیر قابل توجه است:

● فهرست کاملی از اماکن تفریحی، تاریخی، مذهبی و گردشگری هر شهر تهیه و همراه با نقشه کامل نقاط دیدنی، وضعیت امکانات موجود، چگونگی ایاب و ذهاب و سکونتگاههای شهر در اختیار شهروندان و گردشگران قرار گیرد.

● شماره تلفن گویایی در هر شهر ایجاد گردد تا گردشگران اطلاعات مورد نیاز خود را از طریق آن به دست آورند.

● در هر شهر مکانی تحت عنوان «اتاق گردشگران» ایجاد گردد، تا گردشگران در مواقع ضروری به آن مراجعه نمایند و از وضعیت شهر آگاهی پیدا بکنند.

● در مورد سکونتگاهها، احداث هتل و دیگر مسائل رفاهی سرمایه‌گذاران تشویق شوند و دولت امتیازات خاصی برای جلب سرمایه‌گذاری در نقاط مهم و دیدنی قایل شود.

۲- با توجه به اینکه بالا بودن میزان مطالعه هر شهروند نشانه رشد فرهنگی آن جامعه است، به نظر می‌رسد که میزان مطالعه آزاد کتاب، روزنامه و مجله در کشور بسیار پایین است. لذا ایجاد کتابخانه‌ها و اماکنی برای مطالعه و فروش روزنامه و مجله در اماکن عمومی و پارک‌ها و نقاط دیدنی ضروری به نظر می‌رسد.

● لازم است سالانه میزان مطالعه کتاب، روزنامه و مجله شهروندان ارزیابی شود و دولت و نهادهای فرهنگی برنامه‌ریزی‌های لازم را برای ارتقای میزان مطالعه در کشور انجام دهند و اهداف از پیش تعیین شده و قابل دسترسی در این زمینه مشخص شود و برای رسیدن به آن اهداف سیاستگذاری‌های لازم را انجام دهند.

● لازم است نهادهای فرهنگی به خصوص وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی روند صدور مجوز روزنامه‌ها، مجلات و نشریات را دگرگون سازد و شرایط صدور مجوز را با توجه به آزمونهای استاندارد و مراحل کارشناسی شده اعلام نماید تا افرادی که واجد شرایط هستند متقاضی انتشارات روزنامه، مجله و نشریات شوند و با پرهیز از دیوانسالاری اداری مجوز به افراد واگذار شود تا در زمینه‌ای که تشخیص داده‌اند و به تأیید اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان محل فعالیت رسیده اقدام به نشر نمایند، به این ترتیب میزان انتشارات بالا رفته، در نتیجه میزان مطالعه در جامعه افزایش پیدا می‌کند و از طرف دیگر میزان صدور مجوز برای

نشریه‌ای که ممکن است ۵ سال طول بکشد به چند ماه کاهش پیدا می‌کند.

۳- با توجه به علاقه‌مندی جوانان و نوجوانان به فعالیتهای ورزشی لازم است که دولت برای ایجاد اماکن ورزشی به ویژه میدانهای فوتبال اقدامات جدی صورت دهد.

۴- با توجه به بالا بودن میزان مشارکت زنان در فعالیتهای هنری، لازم است که برنامه‌ریزی‌ها به گونه‌ای انجام شود که شرایط اشتغال زنان در فعالیتهای هنری و کارگاههای هنری فراهم شود و دولت تسهیلات مناسبی در این زمینه در نظر گیرد.

۵- با توجه به پایین بودن میزان مشارکت سالمندان در فعالیتهای فراغتی لازم است که دولت امکانات لازم را به منظور استفاده بهینه سالمندان از اوقات فراغت فراهم آورد با ایجاد کتابخانه سالمندان، پارک سالمندان با امکانات مناسب و ایاب و ذهاب مناسب، زمینه مشارکت سالمندان در فعالیتهای فراغتی را افزایش دهد. مثلاً سالمندان با عضویت در کتابخانه سالمندان بتوانند از طریق تلفن و استفاده از پیک موتوری کتابهای مورد نظر خود را دریافت نمایند.

۶- با توجه به پایین بودن میزان مطالعه کتاب، روزنامه و مجله در میان نوجوانان لازم است که نهادهای فرهنگی مسابقات کتابخوانی ویژه نوجوانان را ماهانه برگزار کنند و آنان را به مطالعه آزاد تشویق نمایند.

۷- لازم است که دولت توجه ویژه به گسترش نهادهای مدنی و سازمانهای غیردولتی (NGOs) نماید، تا زمینه مشارکت در فعالیتهای اجتماعی و عضویت در گروههای اجتماعی شهروندان افزایش یابد.

منابع

امیرحسینی، خسرو. مهارتهای شاد زیستن، تهران، انتشارات عارف کامل، ۱۳۸۳.

لباقدار، دکتر محمدجواد. دکتر ابراهیم جعفری، دکتر محمدرضا عابدی، عوامل مؤثر بر شادمانی، فصلنامه احیاء (علمی، فرهنگی و اجتماعی).

مرکز آمار ایران، آمارگیری از ویژگیهای اجتماعی اقتصادی خانوار سال ۱۳۸۱، تهران، دفتر انتشارات و اطلاع‌رسانی، مرداد ۱۳۸۲.

مقدس‌نیا، سید محمود. آداب معاشرت، انتشارات افق فردا، ۱۳۷۹.

منیوس، اندرو. راز شاد زیستن، ترجمه وحید افضل‌راد، تهران، نشر تبریز، ۱۳۸۴.

<http://www.sci.or.ir>

<http://www.amar.sci.or.ir>